

I. ÚVOD

Dějiny obce Jeřmanice 1945 - 1980

Tato horská obec připomínaná písemně poprvé v roce 1543 se do roku 1960 rozkládala na 454 ha v údolí Jeřmanického potoka a na okolních příkrých stráních. Průměrná nadmořská výška obce je cca 500 m n.m. (kostel 458 m, u železniční tratě 484 m, v osadě Milíře 600 m). Původní osídlení vesnice bylo české (Jerschmanitz, Jerzmanitz), postupně se germanizovalo, zvláště po znovuosídlení po třicetileté válce, až název na žádost místních obyvatel nabyl v roce 1897 zcela německé podoby Hermannsthal.¹

Nedílnou součástí obce byla i osada Milíře (Kohlstatt),² jejíž větší část připadla v 1960 k obci Rádlo v okrese Jablonec nad Nisou. Jeřmanicím zůstalo pouhých 5 domů, čímž se katastrální území obce zmenšilo o 20 ha na celkovou plochu 434 ha.

Od 1. 7. 1980 se Jeřmanice staly částí sousední obce Dlouhý Most a spolu s ní připadly od 1. 1. 1986 k městu Liberec jako jeho XXXVII. městská čtvrť. Tento stav trval až do 31. 12. 1992, kdy se Dlouhý Most i Jeřmanice osamostatnily a opět získaly vlastní obecní správu.

Dle statistických údajů žilo v roce 1921 v obci 990, v roce 1930 už 1 112 obyvatel, zatímco po skončení 2. světové války v roce 1945 jich zůstalo pouhých 781. Jednalo se o horskou obec s převážně německým obyvatelstvem, kde se i ve škole vyučovalo německy. Po válce bylo na obyvatele německé národnosti nahlíženo jako na „zrádce a kolaboranty“, a proto většina musela na základě Benešových dekretů opustit Československo. Došlo tak k velkým demografickým i hospodářským změnám: konfiskace nepřátelského majetku (usedlostí, živností, zemědělské půdy), odsun, následné osídlení obyvatelstvem českým. Živnostenské podniky byly dány pod národní správu, z 13 byly 2 zrušeny. Zemědělských usedlostí bylo ke dni osvobození 101, do listopadu 1945 bylo pod národní správu předáno 45 usedlostí od 1 ha výše. Počet domů s pozemky do 1 ha činil 145, k 12. 11. 1945 přišlo pod národní správu 63.

Němcům byl zabavován též movitý majetek, především cennější povahy, jako např. radioaparáty, jízdní kola, fotoaparáty, hudební nástroje, dalekohledy, psací stroje a motorová vozidla (auta, motocykly). Ve všech domech byly provedeny soupisy nábytku, prádla,

¹ V roce 1547 jsou příjmení uváděna česky, ale od roku 1568 již německy, stejně jako během 17. století. Při sčítání obyvatel v roce 1910 se mezi Čechy nepočítal ani jeden z 1239 zdejších obyvatel. Gierach, E., Die Ortsnamen des Bezirkes Reichenberg, s. 19

² V prosinci 1945 požádalo MNV o změnu názvu osady Kolštat (Kohlstatt) na Lesnov, úřední vyjádření k této žádosti se nedochovalo. Osada však užívá jméno Milíře. Viz MNV Jeřmanice, Organizace a členění MNV, inv. č. 36

nádobí aj. a tyto věci prodávány, část výtěžku šla do Fondu národní obnovy. V lednu 1946 se úředními sepisovateli veškerého movitého majetku německých občanů v Jeřmanicích z nařízení bezpečnostního referátu Okresní správní komise v Liberci stali p. Fidler ml., František Grüner, Otto Hobrlant, Bohumil Kopal, Miroslav Mastník, Josef Molinger a Květoslav Polák.

Odchod většiny Němců proběhl v roce 1946 a následovalo dosídlení obyvatelstvem českým.

V srpnu 1949 bylo ukončeno nové osídlení, kdy pracovní skupiny Národního pozemkového fondu skončily práci na přidělovém plánu pro obec. Tím byly pro každého přidělce vymezeny pozemky, které obdržel podle dekretu presidenta republiky č. 28/45, stanovena úhrada za přidělenou půdu, budovy i inventář. Podle vyhlášky byly změny v držbě a vlastnictví po tomto datu možné jediné příslušnými smlouvami (postupní, trhovou apod.) se schválením pobočky NPF.

Schválením přidělového plánu ze dne 1. 9. 1949 skončila v obci i funkce Místní rolnické komise jakožto lidového orgánu pro provádění dekretu č. 28/45.

Organizace a činnost MNV

Působnost národních výborů byla vymezena ústavním dekretem presidenta republiky z 4. 12. 1944, resp. vládním nařízením č. 4 z 5. 5. 1945 a č. 44 ze dne 7. 8. 1945, kdy národní výbory byly definovány jako orgány zastupitelské a orgány veřejné správy ve všech oborech, které v obvodu své působnosti spravují všechny veřejné záležitosti. Dle ústavního zákona č. 150 z 9. 5. 1948 získaly národní výbory rozhodující roli a staly se nedílnou součástí lidově demokratického zřízení. Ústavní zákon č. 81/53 Sb. z 16. 9. 1953 stanovil řízení národních výborů vládou. Další právní normy upravující výkon NV jsou zákony č. 12, č. 13 a č. 14/54 Sb. ze dne 3. 3. 1954 o národních výborech, resp. o volbách do národních výborů. V 60. letech byl vydán nový zákon č. 65/60 Sb. z 25. 5. 1960 o národních výborech, které se staly jedinými orgány státní moci. Jejich činnost byla ukončena na základě usnesení vlády České republiky č. 163 ze dne 6. 6. 1990.

V místech s převažujícím národnostně „nespolehlivým“, tj. německým, obyvatelstvem byly místo národních výborů zřizovány nevolené, ale jmenované místní správní komise. Tak tomu bylo i v Jeřmanicích.

Členy MSK se stali Václav Černý (předseda), Bohumil Filip, Otto Hobrlant (jednatel), Karel Nejedlo, Karel Krýsa, František Horák (náhradníky Vratislav Soukal, František Polák,

Emil Havel, Fridolin Derner), kteří se na své první schůzi sešli 28. 6. 1945. Celkem se konalo 19 schůzí MSK. Všichni její členové byli současně i členy KSČ.³

V listopadu 1945 přesáhl počet českého obyvatelstva v obci 25%, takže místní správní komise mohla ukončit svou činnost a řízením obce byl pověřen národní výbor s 15 členy. Prvním předsedou MNV, jenž 14. 11. 1945 přebíral agendu MSK, se stal František Polák. Současně téhož dne byly na zasedání MNV zvoleny tyto komise v čele s referenty:

zásobovací: ref. Bohumír Stránský; Čeněk Šourek, J. Sameš, B. Koptík, A. Palička

rolnická: ref. Karel Krýza; František Kajzr, Václav Černý, A. Bubeník, Emil Lank

sociální: ref. L. Lanková; B. Koptík, Bohumil Filip, Z. Dostálová,

zdravotní: ref. Ota Holub; F. Studený, Bubeníková, Josef Pelda, J. Verich

hospodářská: ref. Alois Bubeník; P. Kvapil, F. Fidler, B. Koptík, B. Stránský

osvětová školská: ref. V. Sommer, B. Svoboda, J. Rydval, L. Kovář, Ježková, Pokorná, B. Koptík, Kopal, Hobrlantová

finanční: ref. Otto Hobrlant; J. Matěch st., J. Daníček, F. Koptík, B. Stránský

stavební: ref. V. Soukal; J. Bělohávek, R. Štěpánek, E. Lank, A. Palička

okrašlovací: ref. L. Kovář; E. Kamenský, F. Koptík, Lanková

bytová: ref. O. Holub; B. Koptík, V. Somer, F. Klikar, M. Dostál

bezpečnostní: ref. Karel Nejedlo

Dne 26. 2. 1948 byl v Jeřmanicích ustaven akční výbor, předsedou se stal Ladislav Kovář (za KSČ) a dalšími členy za JSČZ Václav Zahradník a Ludvík Kovář, za ÚRO Jan Vaniček a Robert Štěpánek, za SČM Věra Černá, za KSČ Rudolf Fidler a Ludmila Lanková. Všichni jmenovaní byli členy KSČ. Dále byli za sociálně-demokratickou stranu delegováni i její příslušníci Josef Pelda a Jan Jiřina. K zajištění veřejného klidu a bezpečnosti v obci byli k vyhoštění z obce a vůbec z pohraničí navrženi železniční zaměstnanec Bohumil Koptík, pensista Alois Bubeník, Bohumil Filip, rolník Miroslav Mastník a sklářský živnostník Emil Havel. Přednostovi stanice Josefu Šrámkovi byla nařízena dovolená a na hostinskou živnost v čp. 237, vedenou Josefem Nedvídkem, bylo doporučeno dosadit národní správu, jelikož hostinec se *stal střediskem protistátních živlů, jeřmaničtí do něj nechodějí, a navíc je od Jeřmanic dosti vzdálen.*⁴

Dle hlášení v roce 1948 připadly národnímu výboru do vlastnického užívání dům čp. 276 (úřadovny), bývalý hostinec čp. 219, kde začal být budován kulturní (osvětový) dům, a

³ Převahu komunistů v obci dokládají i volební výsledky z 1946: 177 hlasů pro KSČ, 68 pro sociálnědemokratickou stranu, 28 pro národní socialisty, 5 pro stranu lidovou. ONV Liberec, Volby, 1946, kt. 426

⁴ MNV Jeřmanice, Místní akční výbor, 1948, inv. č. 31

budova čp. 277, kde byly umístěny byty. Během roku 1948 si však MNV v této budově vytvořilo úřadovny. V roce 1951 při hlášení potřeb údržby žádá prostředky pro své domy čp. 82, 111, 120, 219 (kulturní dům), 263 (národní škola), 264 (dětský útulek), 276, 277 (MNV). Budovy čp. 82, 120, 276, které národní výbor převzal do své správy od sdruženého komunálního podniku v Hodkovicích,⁵ tvořily spolu s domem čp. 277 bytový majetek MNV. Všechny tyto domy jsou zaznamenány v inventární knize z roku 1957. Ve stejném roce chtěl národní výbor přenechat spotřebnímu družstvu Jednota budovu čp. 111 s pohostinstvím a budovu čp. 155 s pekařskou výrobou, které byly Jednotou provozovány. K předání patrně nedošlo, poněvadž budovy čp. 111, 115, stejně jako čp. 82 a 276, přešly do péče Domovní správy Vesec. Budova čp. 277 byla nakonec v 60. letech adaptována na novou prodejnu Jednoty, jejíž provoz byl zahájen v květnu 1966.

Místní národní výbor vykonával svou působnost jednak v plenárních zasedáních, jednak svými složkami (rada MNV, předsednictvo, předseda, komise).⁶ Plénium MNV v Jeřmanicích tvořilo 12 – 16 osob, rada MNV se skládala z 5 členů. Vzhledem k malému počtu členů nebylo předsednictvo ustaveno. Plenárních zasedání, kde se projednávaly důležité a konkrétní úkoly, se účastnili i občané, většinou v počtu 50 – 95 osob. Některé komise pracovaly po celou dobu činnosti MNV (např. finanční, školská, kulturní, bezpečnostní), jiné sloužily jen krátkodobě (okrašlovací, zásobovací, technická, sběrová). V průběhu 70. let byli poslanci (tj. členové MNV) rozděleni do dvojic, které si území obce rozdělily do 7 obvodů a které mezi sebou soutěžily. Jejich pracovní výsledky byly vyhodnocovány každé čtvrtletí a posílány na ONV. Současně byli členové zapojeni v komisích MNV a ve složkách Národní fronty. V průběhu působení MNV nebyli tajemník ani předseda pro výkon své funkce uvolněni ze svých zaměstnání, takže všechna administrativní práce musela být prováděna večer nebo v mimopracovní dny.

Od počátku 60. let až do roku 1980 byla výkonná činnost MNV spojena s osobou předsedy Josefa Kvapila, jemuž od 1965 asistoval tajemník Jaroslav Kousal. Josef Kvapil se po připojení Jeřmanic k Dlouhému Mostu stal předsedou Občanského výboru č. 108.

Zaměstnání obyvatel

Ačkoliv charakter obce byl zemědělský, většina obyvatel (88%) byli dělníci, kteří za prací dojížděli do průmyslových podniků v okolí (Liberec, Hodkovice, Rychnov u Jablonce).

⁵ Tomu byly do správy svěřeny od 1. 1. 1952. Viz MNV Jeřmanice, Bytové hospodářství, inv. č. 129

⁶ Podrobněji viz Čechová, Gabriela: Vývoj organizace a působnosti NV v českých zemích 1945 – 1960, Archivní časopis 1962, s. 132 – 147.

V obci byla možnost zaměstnání jen v prodejnách Jednoty, ČSD a u ČSSS (Československé státní statky), konkrétně Státní statek Chrastava, který v obci hospodařil na výměře 550 ha (280 ha orné) zemědělské půdy. Jak je vidno i z tabulky počtu místního obyvatelstva, lidí v obci postupně ubývalo. Poněvadž v obci nebyla práce ani byty, mladí lidé odcházeli za prací a za bydlením do větších měst, především blízkého Liberce.

Dle rozhodnutí Okresní družstevní rady ze dne 9. 11. 1949 bylo v Jeřmanicích zřízeno **Jednotné zemědělské družstvo (JZD)**, které obhospodařovalo výměru 242,6 ha zemědělské půdy, z toho 99 ha orné půdy. JZD v této počáteční době tvořilo 25 členů, do přípravného výboru bylo zvoleno 8 osob⁷, 6 komunistů a 2 nekomunisté. Horský charakter obce ovlivnil i výrobní zaměření místního JZD, které se věnovalo především živočišné výrobě: produkci hovězího masa, mléka a vajec. V menší míře se zde pěstovalo nejen obilí, či brambory, ale i len a mák. Kuriositou byla snaha Výboru žen chovat hlemýžďe, jak dokládá objednávka na pletivo ku zřízení hlemýždí farmy. O úspěchu, či neúspěchu tohoto počínu nebyly však v pořádaných materiálech nalezeny žádné další doklady.

Vysoké finanční náklady na živočišnou výrobu bez dostatečné vlastní krmivové základny, malý počet a vysoký průměrný věk družstevníků, a navíc jejich nedostatečné finanční ohodnocení přispěly k rozhodnutí všech složek v obci (MNV, VO KSČ a JZD), že v únoru 1961 požádaly Okresní výbor KSČ v Liberci o převedení JZD Jeřmanice do ČSSS (Československých státních statků). Žádost byla současně projednána a podpořena na schůzi představenstva JZD a na členské schůzi JZD. Z místního JZD se vytvořila pobočka ČSSS Chrastava – hospodářství Jeřmanice.

Jeřmanické MNV spolupracovalo s JZD především v době žní, kdy žňový plán musel být projednán jednak v radě MNV, jednak v orgánech strany, na společné schůzi všech složek NF a za přítomnosti patronátů – podniků, které při sklizni vypomáhaly vysíláním brigádníků (např. OÚNZ Liberec, ČSAO Rochlice).

Občanská vybavenost

V 60. letech v obci fungovala dvoutřídní základní devítiletá škola, dětský útulek (stálý), osvětová beseda, místní lidová knihovna, požární sbor, jedna prodejna smíšeným zbožím, jedno řeznictví a pohostinství. Dle hlášení nebyly další služby provozovány. Díky obětavé

⁷ Předseda Václav Zahradník, místopředseda Josef Daniček, František Fidler, Rudolf Novotný, Karel Kalcovský, František Vojtěch, Ladislav Kovář, Růžena Majerová. Viz MNV Jeřmanice, Organizace JZD, inv. č. 112.

brigádnické práci občanů se během 70. let vybuďovala v obci prodejna koloniálu, spojená s prodejnou masa, pohostinství, ZDŠ, dětský útulek (mateřská škola), kulturní dům.

Výstavba

Na zlepšení celkové upravenosti obce se podíleli sami občané v součinnosti s MNV a Technickými službami (dodaly stroje) v rámci brigádnických akcí 5M (5 milionů) a Akce Z (zvelebení obce). V průběhu 50. let probíhala akce 5M, kdy v obci docházelo k obnově poválečného stavu (rekonstrukce starých venkovských polodřevěných domů, demolice, úklid zbytků bouraček, odstranění zdiva a suti, zatrávnění ploch) a dodáním šterku byly též zpevňovány obecní cesty a upravovány příkopy (celkem upraveno 1000 m²). Současně byl na začátku 50. let vybudován místní rozhlas.

V 60. letech probíhala opatření ke zlepšení životního prostředí (ne v dnešním smyslu ekologie), ale opět se jednalo o stavební úpravy obce: oprava a zpevnění obecních cest (14 km, akce Z), rozšíření veřejného osvětlení, úprava prostorů kolem JZD (uskutečnilo JZD vlastními prostředky), regulace potoka, oprava fasády ZDŠ, oprava kulturního domu. V akci zvelebení obce bylo naplánováno vybudování parčíku s vodotryskem u MNV, ale zůstalo pouze u plánu. Byla provedena i generální oprava budovy ZDŠ, přestavba a výměna oken v kulturním domě, úpravy a zpevnění místních vozovek a jiné drobné práce. Přestože při opravě 17 rodinných domů byl použit materiál ze soukromých zdrojů a práci si prováděli sami jejich majitelé, MNV vydávalo tento příspěvek ke zvelebení za svůj úspěch.

Brigádnické práce obyvatel obce se zaměřovaly i na pomoc v zemědělství v průběhu celého roku (senoseč, žňové a podzimní práce).

Jednou z důležitých položek při soutěžení jednotlivých obcí, resp. místních výborů, se v průběhu 70. let stal i sběr surovin. O ty byl projeven zájem už v 50. letech, kdy byla pro Jeřmanice v čp. 7 zřízena sběrna. V 70. letech obec opět o otevření vlastního sběrného místa zažádala, avšak Technické služby Liberec žádost odmítly a navrhly jen přistavení kontejneru.

Dle zhodnocení Rady MNV se o zvelebování obce v 70. letech nejvíce zasloužili předseda MNV Josef Kvapil a tajemník Jaroslav Kousal.

Nejdůležitější investiční akcí v průběhu 70. let, která významně ovlivnila život v obci, se stala stavba rychlostní komunikace I/35 na trase Liberec – Turnov. V prosinci 1971 došlo k uzavírce silnice Hodkovice – Jeřmanice – Liberec. Od dubna 1972 byly zahájeny práce po celé levé straně vesnice. Na místních komunikacích se objevily těžké dopravní prostředky, nadměrný provoz vozidel, čímž došlo k velkému opotřebení silnic, a proto místní MNV

požádal liberecký ONV o penetraci stávající silnice, která byla spravována před 6 lety. Žádost byla podána v březnu a opakovaně v říjnu 1972.

Výstavbou silnice I/35 došlo současně ke ztrátě spodní vody, a tak se v místní části Žižkov přistoupilo k výstavbě provizorního vodovodu.

V souvislosti s rekonstrukcí ZDŠ v Dlouhém Mostě a všeobecným nedostatkem užitkové vody se ukázala nutnost zavedení vodního řádu a plán výstavby vodovodu v obcích Dlouhý Most a Jeřmanice se pomalu začal uskutečňovat. Současně byly provedeny úpravy v místním kulturním domě (čp. 219), požadované Okresní hygienickou stanicí i Jednotou, aby se do této budovy mohlo přestěhovat místní pohostinství, které bylo ve správě zmíněné Jednoty.

V 70. letech pokračovala stavba bytových jednotek, generální opravou střechy prošla místní ZDŠ, MŠ a fekální jímka. Do plánu stavebních investic na rok 1974 se dostalo vybudování místního vodovodu ke kulturnímu domu, ZDŠ a MŠ, stejně jako výstavba 2 nových bytových jednotek a nové prodejny Jednoty. Bylo naplánováno i rozšíření dětského hřiště vedle budovy ZDŠ pro účely školy. Za už jen vedlejší doplňkové akce lze pak považovat omítnutí KD, ZDŠ, MŠ a terénní úpravy kolem kulturního domu. Připravoval se též projekt na výstavbu požární nádrže. Zcela nově byly postaveny autobusové čekárny na nově zřízené zastávce Jeřmanice na silnici I/35 v obou směrech a v části nazývané Žižkov.

V sedmdesátých letech v obci u 2 rodin fungovala pečovatelská služba a u 12 starých osob služba dohledová.

Spolky

Začátkem 50. let (1954) je v obci zaznamenána existence pěti „masových organizací“: Svaz Československo-sovětského přátelství (SČSP), jehož předsedou se stal bývalý předseda MNV Adolf Cejnar, dle hlášení vyvíjel aktivní činnost. Aktivně pracovala i Osvětová beseda, kterou vedl František Nejedlo. V obci dále působil i dobře pracující Spolek rodičů a přátel školy s předsedou Rudolf Fidler. Naopak slabou činnost vyvíjel Český svaz mládeže (ČSM), předseda Věra Loždinová), a Požární sbor (předseda Jaroslav Bělohávek).

Během 60. let byli nejaktivnější organizací dobrovolní požárníci, kteří zasahovali při požárech v Jeřmanicích i okolí (1969 dvakrát při požáru stodoly farmy ČSSS, 3.-4. 7. a 13.-14. 8. 1969), prováděli preventivní prohlídky na farmě i v jednotlivých domech v obci, účastnili se soutěží, provedli stavební úpravy požární zbrojnice a generální opravu nádrže. Také se podíleli na zvelebovacích akcích MNV (rozšíření kulturního domu, hřiště, úklid obce), obdobně jako Svaz žen, který se obdobně jako požárníci angažoval i při organizování oslav, plesů apod. Ženy také pomáhaly státnímu statku (při senoseči, sadbě brambor, hnojení luk).

Pro podporu aktivit mládeže byl v roce 1969 registrován Klub mladých Jeřmanice, jehož předsedkyní byla zvolena Jaroslava Nejedlová.

V 70. letech dle hlášení nebyl ustanoven SSM, ani Pionýr, protože se nenašel vhodný vedoucí, pro organizaci mládeže byli k dispozici jen mladí požárníci (15 osob). Dále v obci působily Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP), Český svaz požární ochrany (ČSPO) a Československý červený kříž (ČSČK). Kromě těchto masových organizací v obci působilo i honební společenstvo, resp. Myslivecké sdružení, a včelaři, kteří byli organizováni v 50. letech ve Včelařském spolku, v 70. letech pod Českým svazem včelařů.

Počet obyvatel

	celkem			
9.5.1945 ⁸	1063	42 Čechů	327 uprchlíků z Říše	
12.11.1945 ⁹	1220	460 Čechů	297 N., 24 antifašistů	439 N. odsunuto
1945 ¹⁰	781			
11.4.1946 ¹¹	864			242 domů
17.1.1947	639			
1.4.1947 ¹²	681			318 domů
1.9.1947		592 Čechů		
1.4.1948 ¹³	676			318 domů
1948		576 Čechů	109 Němců	255 domů
IV/1949	586			
1950 ¹⁴	544			236 domů
1961 ¹⁵	445			115 domů, 135 bytů
1963	464			
XII/1968	431			
1970 ¹⁶	394	203 žen		105 domů, 137 bytů
1971	382			
1/1973	394	199 žen		
10/1973	365			
1974	357			
1980 ¹⁷	358	181 žen		92 domů, 121 bytů

⁸ Údaje dle hlášení místního MNV, Evidence obyvatelstva, inv. č. 242

⁹ Dtto.

¹⁰ Zprávy Státního úřadu statistického, s. 41

¹¹ Údaje z rozpočtu obce na rok 1946, MNV Jeřmanice, Obecní rozpočet, inv. č. 65

¹² Údaje z rozpočtu obce na rok 1948, MNV Jeřmanice, Obecní rozpočet, inv. č. 65

¹³ Údaje z rozpočtu obce na rok 1949, MNV Jeřmanice, Obecní rozpočet, inv. č. 65

¹⁴ Statistický lexikon obcí republiky Československé 1955 (dle sčítání 1950), s. 152

¹⁵ Statistický lexikon obcí ČSSR 1965 (dle sčítání 1961), s. 215

¹⁶ Statistický lexikon obcí ČSSR 1974 (dle sčítání 1970), s. 272

¹⁷ Statistický lexikon obcí ČSSR 1982 (dle sčítání 1980), s. 491

Přehled funkcionářů Místní správní komise a Místního národního výboru Jeřmanice

červen 1945-14. 11. 1945	předseda MSK	Václav Černý
dtto	jednatel	Otto Hobrlant
14. 11. 1945	předseda MNV	František Polák
18. 3. 1946	předseda	Miroslav Mastník
dtto	tajemník	Josef Matěcha
18. 7. 1946-30. 10. 1950	předseda	Adolf Cejnar
dtto	tajemník	Josef Matěcha
1.11.1950-1952 (?)	úřadující místopředseda	Václav Zahradník
1950-1952	tajemník	???
1. 1. 1952 - leden 1954	tajemník	Jiří Hubička (?)
1952(?) - 31.12.1954	předseda	Margareta Janoušková (29. 12. 1954 žádost o zproštění funkce)
od ledna 1954 (?)	tajemník	Václav Zahradník
1956 - květen 1960	předseda	Václav Černý
dtto	tajemník	Václav Zahradník
červen 1960-1964	předseda	Josef Kvapil
1960-31. 12. 1961	tajemník	Bohuslav Kolomazník
1. 1. 1962-1964	tajemník	František Nejedlo
1965-1980	předseda	Josef Kvapil
dtto	tajemník	Jaroslav Kousal

II. VÝVOJ A DĚJINY FONDU

Fond vznikl z činnosti Místní správní komise a Místního národního výboru obce Jeřmanice. Během působení MNV proběhly tři skartace: 4. 12. 1962, 8. 12. 1976 a 3. 5. 1980. Písemnosti MNV Jeřmanice byly do Okresního archivu v Liberci převzaty 11. 8. 1980 pod přírůstkovým číslem 962 a uloženy do depositáře v kostele sv. Antonína Paduánského v Liberci - Ruprechticích, odkud byly po navrácení kostela katolické církvi v roce 1992 přesunuty a uloženy v depositáři Státního okresního archivu Liberec v Machníně.

Fond MNV Jeřmanice má kartu NAD (Národní archivní dědictví) č. 200.

Archivní zpracování proběhlo v období od června do srpna 2005.

III. ARCHIVNÍ CHARAKTERISTIKA

Dochovaný archivní materiál vznikl z působení Místní správní komise, resp. Místního národního výboru v Jeřmanicích v letech 1945 – 1980 (1987).

Spodní hranice je dána správním procesem, kdy se správa obce po ukončení 2. světové války dostala do českých rukou a místní správní komise. Horní časová hranice je dána spojením obce s obcí Dlouhý Most, s posteriorním přesahem do roku 1987 u spisu projednávajícího zákaz pohřbívání na místním hřbitově (inv. č. 128).

Kvůli ochraně dochovaného materiálu byly všechny knihy uloženy do kartonů.

Kronika dokumentující dějiny obce po roce 1945 dochována není, patrně se ztratila, ale jsou zaznamenány doklady o její existenci.

Zápisy ze schůzí rady MNV a ze zasedání pléna MNV jsou dochovány ve dvojím provedení: jednak v sešitech, do nichž byly obojí zapisovány chronologicky za sebou, jednak ve volných listech, které zasedání rozlišují. Poněvadž se nejedná o naprosto totožný duplicitní materiál, byly zachovány obě řady.

Ve spisech stavební dokumentace je zařazen nejprve materiál týkající se rodinných domů, které jsou rovnány dle čísel popisných. Poté následuje chronologická řada ostatních stavebních spisů.

K inventáři je vypracován místní a věcný rejstřík a seznam některých zkratk, používaných v aktech MNV.

Poněvadž při úřadování nebyl používán původní spisový plán, struktura fondu byla vytvořena uměle na základě návrhu metodického pokynu Archivní správy Ministerstva vnitra pro zpracování fondů MNV z roku 1997 a je tedy následující:

I. Úřední knihy

a. Knihy správní

Zápisy ze zasedání pléna, rady, stálých komisí, aktivů

b. Knihy evidenční

Knihy evidence obecního majetku

Knihy evidence obyvatelstva

II. Spisový materiál

a. Registraturní pomůcky

Podací deníky

b. Spisy

1. Organizace a kontrola

1.1. Volby do zastupitelských sborů, volby soudců z lidu

1.2. Organizace a členění NV, výkazy o činnosti

1.3. Organizace a činnost pléna, rady, komisí

1.4. Závazky, slavnosti, vyznamenání, resoluce

1.5. Pracovníci aparátu a zařízení NV

1.6. Stížnosti, revizní zprávy, kontrolní činnost

2. Plánování a finance

2.1. Plánování

2.2. Hospodaření NV a řízených organizací

2.3. Inventář obecního majetku, obecní rozpočet, účetní výkazy a uzávěrky

2.4. Převod nemovitostí

2.5. Majetkové záležitosti - konfiskace, přiděly, převody majetku, národní správa, osídlení pohraničí

2.6. Místní daně a poplatky

3. Zemědělství a výživa, lesní a vodní hospodářství

3.1. Evidence zemědělských pozemků a budov

3.2. Pozemkové úpravy, změny kultur

3.3. Živelné pohromy, ochrana proti škůdcům, kácení stromů, veterinární opatření

3.4. Pracovní síly v zemědělství, mechanizace

3.5. Rostlinná a živočišná výroba, ovocnářství, včelařství

3.6. Socializace zemědělství, organizace a hospodaření JZD

3.7. Výkup zemědělských výrobků, povinné dávky

3.8. Mlýny, pekárny

3.9. Lesní hospodaření, honitba, myslivost

3.10. Meliorace

3.11. Vodohospodářství, vodní zdroje, vodní toky

4. Místní hospodářství, doprava a obchod

4.1. Živnosti, komunální podniky, hřbitov

4.2. Bytové hospodářství

4.3. Místní komunikace, doprava

4.4. Cestovní ruch

5. Územní plánování a výstavba

5.1. Výstavba

5.2. Bytová výstavba, zvelebení obce

5.3. Elektrifikace

5.4. Místní rozhlas, telefon, pošta

6. Školství, kultura, církevní záležitosti

6.1. Školy, učitelé

6.2. Sbor pro občanské záležitosti, slavnosti

6.3. Kronikáři

6.4. Osvětová a kulturní činnost, knihovny

6.5. Sport, tělovýchova

6.6. Ochrana architektonických památek

6.7. Duchovní záležitosti, církevní stavby

7. Pracovní síly, zdravotnictví a sociální zabezpečení

7.1. Zajištění pracovních sil, brigády

7.2. Zdravotní poměry

7.3. Sociální péče, ochrana mládeže

8. Vnitřní správa

8.1. Spolky, společenské organizace, Národní fronta

8.2. Spolupráce s armádou

8.3. Evidence obyvatelstva, sčítání lidu

8.4. Šetření národní spolehlivosti

8.5. Státní občanství

8.6. Matriční doklady

8.7. Archivní a spisová služba

III. Účetní materiál

Knihy účetní

Fond tvoří 297 inventárních čísel, 96 evidenčních jednotek, tj. 68 knih a 28 kartonů.

Záznam o vnitřní skartaci:

Během zpracování fondu byl vyřazen duplicitní a multiplicitní materiál, prázdné formuláře, nedůležité rukou psané poznámky, materiál skupiny S jako měsíční výkazy, dílčí statistická hlášení, faktury, složenky. Celkem bylo vyskartováno 0,95 bm písemností z let 1945-1980. Dále byly z fondu vyčleněny písemnosti vzniklé z činnosti jiných institucí (1 účetní kniha z AO Jeřmanice, plány z MNV Václavice, spisy MNV Záskalí).

Fond celkově obsahuje 4,35 bm.

IV. ROZBOR OBSAHU FONDU

Fond Místní národní výbor Jeřmanice obsahuje základní písemnosti k dějinám obce v časovém období od ukončení 2. světové války až po sloučení Jeřmanic s obcí Dlouhý Most v roce 1980 s posteriorním přesahem u několika spisů, nejdéle do roku 1987.

Ačkoliv se dochovaly záznamy o existenci kroniky a víme, že prvním českým kronikářem se stal Adolf Cejnar (předseda MNV v letech 1946-1950), kronika samotná se do dnešních dnů nedochovala. Už na počátku 60. let nebyla vedena pořádně, jak vyplývá z korespondence mezi Adolfem Cejnarem a MNV z ledna 1961, kdy si bývalý kronikář stěžuje zdejšímu MNV, že kronika od jeho posledních záznamů není dále doplňována. MNV odpovědělo, že *prací na doplnění kroniky byl pověřen s. Šrámek, který za širší účasti funkcionářů a starších občanů obce bude jednotlivá léta doplňovat, aby vývoj obce byl co nejdělejší. I s Vaší (t.j. Cejnarovou) pomocí počítáme.*¹⁸

Z celé kroniky se dochovalo jen několik údajů o přelomovém revolučním roce 1948, a to díky pořízenému výpisu z obecní kroniky, který si v únoru 1958 vyžádal odbor školství a kultury rady ONV v Liberci.¹⁹

Mezi nejdůležitější materiál patří zápisy plenárních zasedání MNV a schůze Rady MNV (inv. č. 1 - 12), které jsou zachovány v souvislé chronologické řadě, ačkoliv v prvních letech nejsou zápisy zcela úplné (mnohdy jen údaje s datem konání a podpisy přítomných).

Tyto záznamy dokládají pohnutou historii 20. století na území malé podhorské podještědské vesnice (poválečný vývoj, odchod Němců, rok 1948, průběh komunistické diktatury, dobu zprvu nadšeně budovatelského a posléze i utužujícího normalizačního socialismu).

Písemnosti inv. č. 40 - 43, 61 - 62, 73 - 76 rozkrývají organizaci, činnost a hospodaření MNV, pracovníky aparátu.

Zemědělská část obsahuje především evidenci půdy, různorodé materiály k rostlinné, živočišné výrobě, včelařství. Významné informace podává též zemědělská statistika (soupis hospodářského zvířectva, půdy dle typu, ovocných stromů, přehled o plochách kultur a plochách osevu, o počtu osob trvale činných v zemědělství, evidence živočišné výroby; inv. č. 102 - 108)

Stavební materiály pod inv. č. 146 - 215 dokumentují jak bytovou výstavbu, drobné stavby, rekonstrukce starých domů ve vlastnictví soukromých osob, tak také novostavby a

¹⁸ MNV Jeřmanice, Zasedání MNV, 1961, inv. č. 1

¹⁹ MNV Jeřmanice, Kronikáři, inv. č. 214

investice obecního charakteru (silniční komunikace, vodovod, místní osvětlení, rozhlas, objekty JZD).

V kulturně-vzdělávací oblasti *osvětlová činnost* lze zaměřit pozornost na slavnosti místního rázu (plesy, taneční zábavy pořádané většinou místními spolky, či Sdružením rodičů a přátel školy), na promítání filmů, nebo činnost knihovny, stejně jako na zajištění školní docházky, hlídání malých dětí v dětském útulku. Budovy základní devítileté školy i mateřské školy patřily pod správu MNV.

Pod inv. č. 241 - 246 najdeme doklady o činnosti spolků v obci (zápisy ze schůzí, plány práce, různá korespondence). Největší množství materiálu je dochováno k organizaci a činnosti Československého svazu požární ochrany.

O osudu dřívějších německých spoluobčanů po skončení války se lze dozvědět z evidence Němců, kde jsou vloženy např. i jejich žádosti o vynětí z odsunu, seznam antifašistů, seznam Němců-specialistů (inv. č. 251). Tuto poválečnou dobu ilustrují i žádosti o potvrzení národní spolehlivosti (inv. č. 255) nebo záležitosti státního občanství (inv. č. 258), stejně jako konfiskace, národní správa a znovuosídlení pohraničí (inv. č. 81 - 86).

Souhrnné i jednotlivé informace o místních obyvatelích zachycuje evidence obyvatelstva (inv. č. 249 - 253), která zahrnuje celkové údaje o počtu obyvatel, kartotéku přihlášek a odhlášek trvalého pobytu z období 1946 - 1962, abecední uspořádání informací o jednotlivých obyvatelích obce - dotazy o jejich přítomnosti v obci, původu, zaměstnání, žádosti o vypracování posudků, příp. dědickém řízení.

V. PRAMENY A LITERATURA

Prameny

SOkA Liberec, MNV Jeřmanice, 1945-1980 (1987)

SOkA Liberec , ONV Liberec, 1945-1960, Volby, kt. 426-429

Literatura

Čechová, Gabriela, Vývoj organizace a působnosti národních výborů v českých zemích v letech 1945-1960, in: Archivní časopis, 1962, č. 3, s. 129 – 147

Gierach, Erich, Die Ortsnamen des Bezirkes Reichenberg, in: Sudetendeutsches Ortsnamen-Buch, Heft 1, Reichenberg 1931

Chocholoušková, Hana, Archivnictví na Liberecku a Státní okresní archiv v Liberci, in: Fontes Nissae, I/2000, Liberec 2000, s. 182 – 185

Karpaš, Roman a kol., Kniha o Liberci, 2. doplněné vydání, Liberec 2004

Metodický pokyn ke zpracování fondů MNV (návrh), Archivní správa Ministerstva vnitra ČR, Praha 1997

Ressel, Anton Franz, Heimatskunde des Reichenberger Bezirkes, Stadt und Land, 2. Band, Reichenberg 1903 – 1905

Retrospektivní lexikon obcí Libereckého kraje 1850 – 2001, Liberec 2003

Severočeská ročenka, uspoř. Václav Brož a Alois Janata, Liberec, Cíl 1948

Statistický lexikon obcí republiky Československé 1955, Podle správního rozdělení 1. 1. 1955, sčítání lidu a sčítání domů a bytů 1. 3. 1950, Praha 1955

Statistický lexikon obcí ČSSR 1965, Podle správního rozdělení 1. 1. 1965, sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 1961, Praha 1966

Statistický lexikon obcí ČSSR 1974, Podle správního rozdělení k 1. 1. 1974, sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970, Praha 1976

Statistický lexikon obcí ČSSR 1982, Podle správního rozdělení k 1. 1. 1982, sčítání lidu, domů a bytů k 1. 11. 1980, I. díl, Praha 1984

VI. PROTOKOLÁRNÍ ZÁZNAM O USPOŘÁDÁNÍ FONDU

Fond Místní národní výbor Jeřmanice uspořádala, inventář a rejstříky sestavila Mgr. Marie Burešová v roce 2005. Čistopis byl vyhotoven se softwarovým využitím Microsoft Word 2002 a Inventáře 99 firmy Bach Systems.

Ke dni uspořádání (31. 8. 2005) fond obsahuje 68 knih a 28 kartonů (1945–1980 (1987)).